

Lisätiedot:

Ympäristöpäällikkö Anna-Lena Granlund-Blomfelt puh. 050 323 6269
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Faunatica Oy on Kauniaisten ympäristötoimen toimeksiantona kesällä 2023 päivittänyt Kauniaisten lepakkoselvitystä. Edellinen kartoitus tehtiin vuonna 2006. Selvityksen päätavoite oli selvittää Kauniaisten kaupungin alueella esiintyvät lepakkolajit ja saada tietoja edellisen selvitystyön jälkeen mahdollisesti tapahtuneista muutoksista lepakoiden esiintymisessä.

Lepakoiden suojelu

Lepakot ovat suojeltuja eläimiä, joiden elinalueet on huomioitava maankäytössä. Kaikki Suomessa tavattavat lepakkolajit ovat rauhoitettuja ja kuuluvat EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) lajilistaan. Luonnonsuojelulain 78 §:n mukaan lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Näitä ovat lisääntymispaikat, muut säännöllisesti käytetyt kesä-, kevät- ja syysaikaiset päiväpiilot sekä talvehtimispaikat.

Tutkimusmenetelmät

Selvitys toteutettiin Suomen lepakkotieteellisen yhdistyksen (2023) suositusten mukaisesti. Alueiden arvo lepakoille on luokiteltu seuraavia periaatteita noudattaen:

- Luokka I: Lainsäädännöllä suojellut kohteet. Lisääntymis- tai levähdyspaikka sekä sen käytölle kriittiset yhteydet. Hävittäminen tai heikentäminen luonnonsuojelulain nojalla kielletty.
- Luokka II: Erityisen tärkeät kohteet. Kyseessä on ravintoa tarjoava alue, mahdollinen tai todettu tärkeä siirtymäreitti tai näiden yhdistelmä. Maankäytössä alueen arvo lepakoille tulee ottaa huomioon (EUROBATS-alue).
- Luokka III: Monimuotoisuutta tukevat ja turvaavat kohteet. Muu lepakoiden käyttämä alue. Maankäytössä alueen arvo lepakoille tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon.

Lepakoita kartoitettiin sateettomina, heikkotuulisina ja lämpiminä öinä. Sade, kova tuuli ja kylmyys vähentävät lepakoiden saalistusaktiivisuutta ja haittaavat havainnointia. Lepakoiden aktiivisuuden kartoitus suoritettiin liikkuen polkupyörällä ennakkoon suunniteltuja reittejä pitkin. Tarvittaessa maastoon jalkauduttiin. Aloituspaiikat valittiin aiemmissa selvityksissä tunnistettujen lepakoiden tärkeiden alueiden ja potentiaalisten päiväpiilorakennusten läheisyydestä, mistä edettiin yön kuluessa muihin osiin selvitysaluetta.

Aktiivikartoituksessa käytettiin Echo Meter Touch -detektoria, jonka äänihavaintojen kautta saatiin tietoa lepakoiden saalistusaktiivisuudesta. Tämän lisäksi suoritettiin passiiviseurantaa SongMeter Mini -detektoreilla sijoittamalla niitä heinä- elokuussa parhaiksi oletetuille lepakkoalueille. Passiiviseuranta soveltuu menetelmäksi, kun halutaan seurata tietyn pisteen lepakkoaktiivisuutta ja siinä tapahtuvia muutoksia pidempään. Myös kohteen lajistosta saadaan

passiiviseurannalla tarkempi kuva, koska mahdolliset ohilentävät harvinaisuudet tallentuvat varmuudella. Rakennuksia tai yksityisiä pihapiirejä ei tässäkään selvityksessä inventoitu, joten lepakoiden mahdollisten päiväpiilojen sijainnista ei saatu tietoa.

Tutkimusalue

Tutkimusalueena oli koko Kauniaisten kaupunki. Selvityksessä painotettiin kaupungin omistamia metsä- ja puistoalueita, rakentamattomia tontteja sekä kaupungin erityisiä ympäristöarvoja sisältäviä kohteita (mm. Kasavuoren alue, Kiikarivuoren alue sekä Gallträsk-järven ympäristö). Tämän lisäksi selvitystyö kattoi kaupungin päätiet ja kadut sekä kevyen liikenteen väylät. Reittien valinnassa pyrittiin noudattamaan vuoden 2006 selvityksen reittejä vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi. Lisäksi tutkittavana oli Kauniaisten kaupungin omistama noin 4 hehtaarin ns. Paul Ohlssonin puistoalue, joka sijaitsee Espoon puolella, jatkumona Kauniaisten Thurmaninpuistolle.

Tulokset

Selvitysalueella havaittiin kahdeksan lepakkolajia: pohjanlepakko, vesisiippa, viiksi- ja isoviiksisiiippa, korvayökkö, pikkulepakko, isolepakko ja kimolepakko. Viiksi- ja isoviiksisiiipan erottaminen toisistaan pelkästään äänen perusteella ei ole mahdollista, mutta on hyvin todennäköistä, että aineistoon sisältyy molempien lajien edustajia.

Lepakoiden ja erityisesti muiden lajien kuin pohjanlepakon esiintyminen Kauniaisissa painottui odotetusti metsäisimmille alueille. Pohjanlepakkoa esiintyy koko kaupungin alueella. Alueellisella tasolla lepakkopopulaatioiden säilymiseen vaikuttavat ennen kaikkea riittävä metsäisten, pimeiden ruokailupaikkojen määrä ja niiden välisten sopivien kulkuyhteyksien säilyminen. Nämä seikat on huomioitu annetuissa suosituksissa.

Ajallisesti lepakoiden esiintyminen Kauniaisissa painottui voimakkaasti kesä-heinäkuulle. Elokuun aktiivikartoituksessa havaittiin lepakoita enää hyvin vähän, mutta passiivilaitteissa joillakin paikoilla elokuu oli aktiivisinta aikaa. Tämä kertoo lepakoiden siirtymisestä syysaikaisille elinalueilleen pois taajamista ja metsistä. Öiden pimentyessä lepakot siirtyvät avoimemmille alueille saalistamaan ja niillä esiintyy parveilukäyttäytymistä, mitä tässä selvityksessä havaittiin Stockmannin raunioilla. Saalistavia lepakoita havaittiin aktiivikartoituksen viimeisellä kierroksella käytännössä ainoastaan Gallträsk-järvellä sekä joitakin yksittäisiä pohjanlepakoita muualla.

Vaikka tämän kartoituksen yhteydessä ei lepakoiden päiväpiiloja löydetty, on hyvin todennäköistä, että Kauniaisten kokoisella alueella sijaitsee jopa useita kymmeniä pohjanlepakkoyhdyskuntia rakennuksissa. Villa Gamberga eli "Klostret" on mainittu vuoden 2006 raportissa mahdollisena lepakkoyhdyskunnan päiväpiilona. Tämän selvityksen yhteydessä rakennusta tarkkailtiin useasti, mutta viitteitä päiväpiilosta ei saatu. Lepakkoyhdyskunta liennee hävinnyt rakennuksen vuonna 2011 tapahtuneen palon ja sen uudelleenrakentamisen yhteydessä.

Kartoituksen pohjalta Kauniaisista ei löytynyt lepakoille lainsäädännöllä suojeltua aluetta (luokka I). Luokka II eli lepakoille erityisen tärkeät alueet ovat Gallträsk-järvi rantametsineen, Stockmannin rauniot, Lippajärven ranta ja Thurmanin puisto. Luokka III, eli muut lepakoiden käyttämät alueet ovat Kasavuoren-Stormossenin alue, Kiikarivuori, Vesitorinmäki, Mikael Lybeckin tien metsikkö ja Bensowin lampi ja puisto.

Kartoituksen pohjalta annetut suositukset.

- Yllä mainittujen alueiden valaisun lisäämistä tulisi ehdottomasti välttää, koska siipat ja korvayökkö karttavat valoa, ja valaisun lisääminen voi tehdä alueista niille sopimattoman.
- Alueiden puustoa tulisi säilyttää mahdollisimman luonnonmukaisena ja suuria puita tulisi poistaa ainoastaan harkiten, jotta varjoisia alueet säilyisi varjoisina. Pienpuuston harventaminen sen sijaan ei useimmiten haittaa lepakoita vaan voi jopa lisätä niiden lentotilaa.
- Ohjeellisia yhteystarpeita Gallträskin ja Lippajärven välille sekä Kasavuoren suunnalta koilliseen tulisi pyrkiä säilyttämään riittävän puustoisena ja valaisemattomana. Gallträskin yhteyksien säilyminen muihin vesistöihin on tärkeää etenkin vesisiipoille.

Tulosten vertailu vuoden 2006 selvitykseen

Aiemman selvityksen jälkeen alueella on tapahtunut muutoksia, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet lepakoiden elinolosuhteisiin. Alueelle on tullut uutta rakennuskantaa ja vanhoja rakennuksia todennäköisesti purettu. Virkistysalueita kuten frisbeegolfrata on perustettu. Lisäksi katujen ja väylien valaistuksessa on siirrytty käyttämään enimmäkseen LED-valoja, jotka eivät houkuttele hyönteisiä yhtä paljon kuin entiset natriumlamput. Näin pohjanlepakot eivät enää keräänty valaistujen katujen varsille saalistamaan ja niiden havaitseminen kartoituksessa vaikeutuu.

Detektoritekniikka on vuoden 2006 jälkeen kehittynyt huomasti ja vertailu siihen on vaikeata. Nykyiset mikrofoni- ja äänitysten tallennus- ja analyysimenetelmät parempia ja erityisesti passiividetektorien kehitys on muuttanut selvitysten tekotapaa. Lajimäärän kasvu vuoden 2006 selvitykseen verrattuna johtuu ilmeisesti passiividetektorien käyttämisestä ja havaintomäärän kasvu aktiivikartoituksessa johtuu osin menetelmällisistä eroista detektoritekniikassa ja havaintojen tulkinnessa.

Vuonna 2006 ei vielä ollut olemassa valtakunnallista ohjeistusta lepakkoselvitysten tekemiseen eikä lepakoille tärkeiden alueiden rajaamiseen. Uuden ohjeen ja passiividetektorien tuottaman laadukkaan havaintoaineiston johdosta, lepakoille tärkeiksi alueiksi rajattujen kohteiden määrä Kauniaisissa kasvoi. Pelkällä aktiivikartoituksella tulokset olisivat jääneet huomattavasti suppeammiksi, eikä esimerkiksi korvayökköjä olisi havaittu lainkaan. Todennäköisesti korvayökköjen tai muidenkaan lepakoiden määrä Kauniaisissa ei ole lisääntynyt, vaan tulos johtuu ainoastaan havainnoinnin tehostumisesta.

Yhdyskuntatoimen johtaja Marianna Harju:

Yhdyskuntavaliokunta merkitsee vuoden 2023 Kauniaisten lepakkoselvityksen tiedoksi.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Liitteet:

Kauniaisten lepakkoselvitys 2023 raportti